

12.03.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

A. ΚΕΙΜΕΝΟ¹

[Αυτομόρφωση]

Με τον όρο αυτομόρφωση περιγραφούμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης «αυτο-μόρφωση». Ο άνθρωπος δε δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε **συνεχή** επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Με αυτή την έννοια, οι διαδικασίες και οι πρακτικές αυτομόρφωσης στη σημερινή εποχή δε σημαίνουν την απουσία των άλλων, θεσμών και ατόμων, ούτε την κοινωνική απομόνωση του καθενός ατόμου, αλλά την ενεργητική στάση του, αφού το ίδιο αποφασίζει, άλλοτε αυτοβούλως και άλλοτε κάτω από την πίεση συγκεκριμένων αναγκών, να εκπαιδευθεί. Η ενεργητική στάση συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος καλείται να διαμορφώσει μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες (οργανισμούς, εκπαι-

¹ Το κείμενο και οι ασκήσεις (εκτός από όσες σημειώνονται με αστερίσκο προέρχονται από το διαγώνισμα των Πανελλαδικών Εξετάσεων των Ημερήσιων Λυκείων του 2010.

δευτές, εκπαιδευόμενους) το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις **συνέπειες** αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη **χρησιμότητά** τους, ενώ οι γνώσεις και οι **δεξιότητες** που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από τις ψυχοκοινωνικές συνέπειες αυτής της κατάστασης για τα άτομα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στα άτομα να κατακτούν διαρκώς γνώσεις, να ανανεώνουν τις δεξιότητές τους, να αποκτούν γρήγορα νέες ειδικεύσεις, δηλαδή, να εκπαιδεύονται συνεχώς.

Η εκπαίδευση δε νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη **καθίσταται** επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στον χώρο (το σχολείο) και τον χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Κορωναίου, Α. (2002). *Εκπαιδεύοντας εκτός σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο. (διασκευή)

B. ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α. (μονάδες 25)

Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου σε 100 έως 120 λέξεις.

ΘΕΜΑ Β1.* (μονάδες 10)

Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθούν, σημειώνοντας δίπλα στον αριθμό της καθεμιάς τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» αντίστοιχα.

1. Στις σύγχρονες κοινωνίες η γνώση απαξιώνεται ταχύτατα.
2. Στο πλαίσιο της «αυτομόρφωσης» η πρωτοβουλία για τη λήψη εκπαίδευσης ανήκει στο ίδιο το άτομο.
3. Η αυτομόρφωση συνδέεται στενά με τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στην αγορά εργασίας.
4. Η παραδοσιακή εκπαίδευση διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.
5. Η αυτομόρφωση μπορεί να προσφέρεται μόνο από δημόσιους οργανισμούς.

ΘΕΜΑ Β2.* (μονάδες 11)

[α] Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη (μονάδες 3) και τον τρόπο ανάπτυξης (μονάδες 3) της α' παραγράφου («Με τον όρο ... από τους άλλους») του κείμενου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένα χωρία της παραγράφου.

[β] Να καταγράψετε τη συλλογιστική πορεία (παραγωγική - επαγωγική) του επιχειρήματος της τελευταίας παραγράφου («Η εκπαίδευση ... σχολικών τειχών») του κείμενου. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένα χωρία της παραγράφου. (μονάδες 5)

ΘΕΜΑ Β3. (μονάδες 10)

[α] Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: «ατομική», «επιτρέπουν», «ανεπαρκείς», «διαφορετικές», «επεκτείνεται». (μονάδες 5)

[β] Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: «συνεχή», «συνέπειες», «χρησιμότητα», «δεξιότητες», «καθίσταται». (μονάδες 5)

ΘΕΜΑ Β4.* (μονάδες 4)

Στο κείμενο γίνεται συχνή χρήση ειδικού λεξιλογίου. Να καταγράψετε δύο όρους που ανήκουν στο λεξιλόγιο αυτό (μονάδες 2) και να ερμηνεύσετε τη χρήση του από τη συγγραφέα. (μονάδες 2).

ΘΕΜΑ Γ. (μονάδες 40)

Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500 έως 600 λέξεις).

Γ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α.

Το δοκίμιο της Αλεξάνδρας Κορωναίου αναλύει τη σημασία της διά βίου μάθησης. Αρχικά την ορίζει ως μία μορφή εκπαίδευσης που παρέχεται με ευθύνη του ατόμου σε συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς φορείς. Τονίζει ωστόσο πως η διαδικασία της «αυτομόρφωσης» δεν καταργεί την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης, απλώς αναγορεύει σε καθοριστικό παράγοντά της το άτομο και τις ανάγκες του. Η δοκιμογράφος θεωρεί λοιπόν πως η ανάπτυξη της τεχνολογίας κατέστησε απαραίτητη τη συνεχή κατάρτιση του ατόμου, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Καταλήγει λοιπόν στο συμπέρασμα πως η περιορισμένη στα στενά σχολικά πλαίσια, παραδοσιακή εκπαίδευση πρέπει να αντικατασταθεί από τη διά βίου μάθηση. (109 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β1.

1Σ - 2Σ - 3Σ - 4Λ - 5Λ

ΘΕΜΑ Β2.

[α]

Τα δομικά μέρη της παραγράφου είναι:

- Θεματική περίοδος: «Με τον όρο αυτομόρφωση ... φυσική απόσταση από τους άλλους».
- Λεπτομέρειες: «Σε αυτή την ατομική ... φυσική απόσταση από τους άλλους».
- Κατακλείδα: -

Ο τρόπος ανάπτυξης της α' παραγράφου είναι ο ορισμός. Στη θεματική πρόταση παρατίθεται ένας σύντομος ορισμός που αποτελείται από:

- οριστέα έννοια: «αυτομόρφωση»
- έννοια γένους: «σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία»
- ειδοποιός διαφορά: «θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος»

Στις λεπτομέρειες παρατίθεται ένας εκτεταμένος ορισμός, στον οποίο εξηγείται η διαδικασία με την οποία αποκτάται η αυτομόρφωση.

[β]

Η συλλογιστική πορεία της τελευταίας παραγράφου είναι επαγωγική, διότι ξεκινά με ορισμένα ειδικά δεδομένα που αφορούν τη σύγχρονη εκπαίδευση («τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων») και καταλήγει σε ένα γενικότερο συμπέρασμα για τη σύγχρονη εκπαίδευση («καθίσταται επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στον χώρο (το σχολείο) και τον χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών»).

ΘΕΜΑ Β3.

[α]

- «ατομική» ≠ ομαδική, συλλογική.
- «επιτρέπουν» ≠ αποτρέπουν, απαγορεύουν.
- «ανεπαρκείς» ≠ επαρκείς, ικανές, αρκετές.
- «διαφορετικές» ≠ όμοιες, ίδιες, παρεμφερείς.
- «επεκτείνεται» ≠ περιορίζεται, συρρικνώνεται.

[β]

- «συνεχή» = διαρκή, αδιάλειπτη, αδιάκοπη, αέναη.
- «συνέπειες» = αποτελέσματα, επιπτώσεις, επακόλουθα.
- «χρησιμότητα» = ωφέλεια, ωφελιμότητα, καταλληλότητα.
- «δεξιότητες» = ικανότητες, επιτηδειότητες, ταλέντα.
- «καθίσταται» = γίνεται, θεωρείται.

ΘΕΜΑ Β4.

Δύο όροι ειδικού λεξιλογίου στο κείμενο είναι: «αυτομόρφωση», «αγορά εργασίας». Το ειδικό λεξιλόγιο χρησιμοποιείται ευρέως από τη συγγραφέα, γιατί το κείμενο ανήκει στον επιστημονικό λόγο, του οποίου αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό.

ΘΕΜΑ Γ. (διάγραμμα συλλογιστικής πορείας)

1ο Ζητούμενο: Ποια είναι η σημασία της αυτομόρφωσης;

- (ισχυρισμός 1) Επαγγελματική αποκατάσταση
 - (δεδομένο 1) Απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων → (εγγυήσεις) Αύξηση της παραγωγικότητας / ανταγωνιστικότητας των εργαζομένων και της οικονομίας.
 - (δεδομένο 2) Συνεχιζόμενη κατάρτιση ανέργων → (εγγυήσεις) Περιορισμός των ποσοστών της ανεργίας και των επιπτώσεών της.
- (ισχυρισμός 2) Καλλιέργεια του ατόμου
 - (δεδομένο 1) Όξυνση κριτικής ικανότητας (επεξεργασία πλήθους / ποικιλίας) ερεθισμάτων → (εγγυήσεις) Πνευματική ελευθερία (αντίσταση στις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα, τις αυθεντίες - αντιμετώπιση της σύγχυσης που προκαλεί η υπερπληροφόρηση / παραπληροφόρηση).
 - (δεδομένο 2) Ηθική συγκρότηση (επαφή με πανανθρώπινες αξίες / ιδανικά) → (εγγυήσεις) κοινωνική και πολιτική ευαισθητοποίηση (δημοκρατική / οικουμενική συνείδηση).

2ο Ζητούμενο: Με ποιους τρόπους πραγματώνεται η αυτομόρφωση;

- (ισχυρισμός 1) Δημόσιοι / ιδιωτικοί φορείς
 - (δεδομένο 1) Δημιουργία κέντρων συνεχιζόμενης κατάρτισης για εργαζομένους, ανέργους, αναλφάβητους κτλ.
 - (δεδομένο 2) Σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της κοινωνίας / οικονομίας.
- (ισχυρισμός 2) Άτομο
 - (δεδομένο 1) Προσωπικό ενδιαφέρον για μάθηση και καλλιέργεια και με τη χρήση νέων τεχνολογιών.
 - (δεδομένο 2) Συμμετοχή σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.